

IDŐK TANUJA.

(EGYETEMES MAGYAR UJSÁG.)

Szerkesztői szállás és kiadó-hivatal:

molinár-utca, 14. sz. a.

Szerk. iroda: váci utca, 19. sz. 2. em.

Előfizetési feltételek:

Pesten házhozhordással, valamint vidéken postai szétküldéssel egész évre 16 frt., fél évre 8 frt., negyedévre 4 frt.

Megjelenik e lap vasárnapokat és ünnepeket kivéve mindennap.

Hirdetések háromszor hasábozott soráért vagy annak helyéért 5 ujkr. s 30 ujkr. bélyegdíj számítatik.

Angolhon és az egyházi állam.

III.

(B.) Az utóbbi cikkünkben foglalt kitérés után megkezdjük az általunk ígért párhuzamot Angolhon s az egyházi állam lakói között s pedig először is *értelmi* tekintetben. Általánosan elismert igazság, hogy mindazon ismeretek között melyek a keresztény népeket művelik és nevelik, legelső helyre a keresztény hit- és erkölcs-tan ismerete teendő. *Jouffroy*, a bölcész, kinek bizonyára nem lehet a katolika egyház iránti tulságos szeretetet szemére hányni, mondja: „Vau egy kis könyv, melyre a gyermekek oktattnak s melyből ők a templomban kikérdeztenek. Olvassa Ön ezen könyvecskét, a kátét értem, s Ön abban megoldva találandja mind az általam föltett kérdéseket. Kérdezze Ön a kereszténytől az emberi nem eredetét, ő tudja; kérdezze tőle az ember végcélját, ő ismeri; kérdezze az utat, melyen jár, ő tudja. Kérdezze azon szegény gyermeket, ki sohasem gondolkodott arról, hogy miért van e világon s hogy mi lesz belőle holta után? s az magasztos választ fog Önnek adni... A világ eredete, az emberi nem származása, a fajkérdés, az ember rendeltetése ezen és a másik világon, az embernek Istenhez való viszonya, embertársai iránti kötelessége, a teremtményekhez való joga: mindez tudva van előtte, s ha ő egykor főlnő szintoly kevéssé jövőnd zavarba e természeti törvény, az állam- és népjog iránt^(*). Rómának már sokan vetették szemére az ott lakó papok és szerzetesek nagy számát. Mit csinál, kérdik ők, a Caesarok hajdani városában az a sok pap és szerzetes? Mit csinál? Bölcészeket csinál, oktatja a keresztény kátétban Róma és Campagna gyermekeit s népét, Róma legműveltelebb lakójából nagyobb bölcészt képez,

mint minő Cicero, Virgil, Seneca volt; ő a népet oly tétélek megoldására oktatja, melyek megfejtésében Pythagoras, Plato, Aristoteles hasztalan fáradozott; a római papok a tudományt, mely a Caesarok Rómájában csak keveseknek szabdalma volt, mindenkinek közbirtokává teszik; míg ellenben az ó-kor tudósai a polgárok nagy tömegét s a rabszolgák megszámlíthatlan seregét a tudományosságra alkalmatlannak ítélték.

De hiszen, mondja itt valaki, az angol nép nagy tömege szintén csak ismeri ezen kátét? Hallgassuk meg, mit felelnek ezen kérdésre a hivatalos angol jelentések... Tudatlanságnak nevezemén, mondja *Clay*, a londoni fogház káplánja, azon egyén állapotát, ki az imából egy szót sem tud elmondani, ki az uralkodó fejedelmek nevét sem ismeri, ki még az évnek hónapját sem tudja megmondani. 3000 fű s fiatal leány között 1588-at találtam ezen végső tudatlanságban. 1290 fű s 298 leány oly kevéssé van képesítve jó, erkölcsös és vallásos nevelés nyeresére, hogy egészen ismeretlen nyelven szól az ember hozzájuk, midőn velök az erényről és a bűnről beszél. Mindamellett némi homályos fogalmuk van a lélek halhatatlanságáról, valamint a jövő élet büntetéseiről s jutalmairól; de hogy minő tettek által érdemesíti magát az ember az egyikre vagy a másikra, arról semmi képzetök sincsen^(*). Azon jelentésből, melyet sir *John Pakington* a parlamentnek 1855-ben beadott, kiviláglik, hogy ezerekre megy azon emberek száma, kiknek az erényről és a bűnről legkisebb fogalmuk sincsen, kik az év hónapjairól s az idő felosztásáról semmit sem tudnak. *Mayhew* Henrik, ki a londoni nagy világról oly művet írt, mely a maga nemében tekintélynek tartatik, a londoni costermongerekről, vagyis gyümölcsárusokról azt mondja: „Egy hitelt ér-

^(*) M. Jouffroy, *Melanges philosophiques*, pag. 424.

^(*) Lásd: Report to the Committee of the Lords. 1847.

demlő személy, ki maga is jó ideig costermonger volt, azt bizonyította nekem, hogy 100 gyümölcs-árus között nincs 3, ki valaha templomba lépett volna, vagy a „kereszténység” szónak értelmét tudná. Ugyanez több oldairól is mondatott nekem. A házaló kereskedőknek semmi vallásuk sincs, sem fogalmuk a jövő életéről, s ezenfölül még utálják is a kis vallásos értekezéseket, és valamint 40 costermonger között alig találkozik egy, ki olvasni tudna, szintugy nem szívesen veszik, ha valaki ily irott ajándokokkal untatja őket.⁴ Angolhon fővárosában a népesség tudatlansága valósággal iszonyt gerjeszt. A bűnvádi tabellák-ból kiténik, hogy 1847-ben a Londonban befogott 62 000 személyből 22 000 sem írni, sem olvasni nem tudott, 35 000 nagynehezen irt s olvast, s csak 4 000 irt s olvasott folyvást. Valóban Európa minden államai között Angolhon az, melyben a közoktatás legrosszabb lábón áll. Ezt nem mernök állítani, ha ugyanazt már előtünk Fox ur az angol alsóházban, a statisticával kezében be nem bizonyította volna.¹ s ha már előtte lord John Russel²) Macaulay,³) és Hume⁴) urak az alsóházban ugyanazt nem mondták volna.

A lancashirei iskola-egyletek jelentése így kezdődik: „Ezen nagy nemzet tagjainak majd fele sem írni, sem olvasni nem tud; a másik felének nagy része pedig csak igen silány oktatásban részesült. Moseley ur, a királyi tanoda-fölügyelő, 112 helységről szóló jelentésében azt mondja, hogy azokban az iskolába járó gyermekek száma a nem járókéhoz ugy áll, mint 7: 39-hez. 11 872 gyermek közül 5 805 alig tudott bötüzni s csak 2 026 tudott folyvást olvasni. Az iskolából kilépett 100 növendék közül 75 nem birta a szentírást olvasni. Moseley ur 1844-ben mondá, hogy Blackburnban 38 gyermek közül csak egy látogatta az iskolát, Manchesterben s Boltonban 40 közül csak egy. S ez még haladás volt, mert 1820-ban Middlessex grófságban, Londont is ide értve, még 46 gyermekre sem jött egy iskolajáró gyermek. A porosz „Kreuz Ztg“ 1856-ban, október 4-iki számában panaszt tett az angol közszenbányászok százazrei ellen, kik a pogány lakosság egy nemét képezik, s kik több nemzedék óta azt sem tudják, hogy létezik biblia.

Megegyezem abban, hogy a civilisatio nem kívánja meg, miszerént minden ember tudós legyen, s hogy a tömegeknek fölületes tudákossága a társadalomnak több kárt mint hasznot hozna; de létezik egy tudomány, melynek ismeretére mindannyian hivatalosak s alkalmasak

¹) 1850-ben, febr. 26-i ülésben. ²) 1847-ben, april 19-i ülésben. ³) 1847-ben, april 20-i ülésben. ⁴) 1846-ban, jul. 17-i ülésben.

vagyunk, s ez az Istennek s az irántai viszonyból folyó kötelmeknek ismerete. Nézzük, minő az angol népnek e tekintetben való értelmi állapota. A „Church pastoral aid Society“, melynek választmánya egy érsekből, 19 protestans püspökből s az angol aristoeratia szinéből áll, 1855-ik évi jelentésében közli a winchesteri püspöknek pásztori levelét, melyben a többi között ez mondatik: „Önöknek tudniok kell, hogy egy keresztény országban, a templomok közvetlen szomszédságában, oly népségnek közepette, mely ismeri, hogy a föld és annak mindensége az Uré, a valóban pogány és hitetlen emberek egész tömege van, kik Istenben nem hisznek, az ő malasztjáról s evangéliomáról semmitsem tudnak, a halállal és utolsó ítélettel nem törődnek, mintha az égből soha sem is jött volna kinyilatkoztatás.“ Shaftesbury és Ashley lordoknak 1853-ról kiadott jelentéséből pedig kiténik, hogy Angolhonban a férjhez menő leányok ezrei vannak, kik az Istenről, az Ige megtestesüléséről, a Szentlélek létéről a legesekélyebb fogalommal sem birnak. Azon bizottságoknak, melyek a közszenbányászok valás-erkölesi állapotát vizsgálták, ezek százan-kint azt választották, hogy ők soha templomban nem voltak, hogy nem tudják, mitéle könyv az a káté, hogy mit jelent a sz. kereszt. Egyik közülök megkérdezte, hogy hány az Isten? azt felelte, hogy hét, s ő kész volt ezek mind-egyikével ökölharcra kelni. Egy másik megkérdezte, hogy hallott-e valaha valamit Jézus Krisztusról, ezt felelte: „Nem, mert én sohasem dolgoztam az ő aknájában.“ S ezen szerencsétleneknek végtelen nagy száma adott ilyen s hasonló feleleteket!!!

A nyájas olvasó ezeket olvasva, bámuhí fog, vagy tán azt is gondolja, hogy az általunk festett ezen első kép hűtelen, hogy árnyoldala túlzott. Ezen vádnak mi már jókorán elejét vetők azáltal, hogy mindenütt másokat s a hivatalos jelentéseket idéztük. De az olvasó ezen bámulása egyszersmint ösztönszerű nyilvánulása azon meggyőződésének, hogy a tömeges tudatlanságnak föntebb rajzolt végfoka a katolikus tartományokban s így az egyházi államban is uralkodó nevelési rendszer mellett lehetetlen. Járja csak be valaki Rómát, vagy az egyházi állam bár legnyomorultabb faluját, és fog-e ott csak egyetlenegy épesztű embert is találni, ki semmit sem tudna az Istenről, semmit sem hallott volna Jézus Krisztusról, ki nem tudná, mi az erény és vétek, ki elméluna azon kérdésre, hogy hívják fejedelmét? ki nem tudná, hány nap van egy hétben, hogy melyik hónapban vagyunk, hogy mi a sz. kereszténység?*) Már pedig mindez előfor-

*) A Rómában adott keresztény oktatásról lásd Hoványit: „Olvas ut.“ II. köt. 275. l.

dul a honba kedel siralm az ang tény e legnag Ha ő tudnil megfe ányzil lelni. hol t. nyeres azok, s kik dús jó nevelé azt ép a lond szónok az ora janak.

F golhon kább ton, m egyhá nak, e lini an tása v mére l bitoro a legy közepé válasz ban ép ságba többé csak h dik pe tehát, sával: állame népet r észesi gok sz csak e mulasz mert A már fe szapor

*) Cs nemzete tási s ne készség

**) L

viszony-
k, minő
mi álla-
melynek
ans püs-
1855-ik
spököknek
ez mon-
keresz-
n szom-
mely el-
e az Uré,
egész tö-
az ő ma-
tudnak,
m, mintha
oztatás.
kiadott
onban a
az Isten-
lek lété-
ak. Azon
szok val-
százan-
plomban
önny az
gyik kö-
z Isten?
ek mind-
megkér-
it Jézus
sohasem
erencesét-
en s ha-
bámulni
általunk
nyodala
tejét vet-
a hivata-
en bánu-
ása azon
atlanság-
us tarto-
is uralk-
n. Járja
zi állam
ott csak
i semmit
ott volna
erény és
y hívják
van egy
k, hogy
ez előfor-
lás Horá-

dul a polgárisodásával annyira kérkedő Angol-
honban, az ipar esodáinak s világra szóló keres-
kedelmének közepette. S vajjon kinek kell ezen
siralmas állapotot betudni? Legnagyobb részt
az angol államegyháznak; mert minden keresz-
tény egyháznak kötelessége híveit legalább a
legnagyobb durvaságból kiemelni, kiképezni*).
Ha ő ezt nem teszi, erre csak két ok lehet; vagy
tudmillik már magában képtelen feladatának
megfelelni, vagy pedig a vallás szolgálban hi-
ányzik az akarat, enemű kötelmeiknek megfe-
lelni. Angolhonban mindakét ok föltalálható,
hol t. i. számtalanokra nézve csak az arany, a
nyereség s a szenvedélyek vallása létezik s hol
azok, kiknek kezében a népoktatás ügye fekszik,
s kik magukat az apostolok utódinak nevezik,
dús jövedelmeiket sine curák-ban költik el, a nép
nevelésével pedig semmitsem törődnek, vagy
azt épenséggel akadályozzák; mint ezt nem rég
a londoni püspök tette, ki sz. Pál főegyházában
szónokolván, hallgatónak szívére kötötte, hogy
az oratorianusok által adott hitoktatásra ne jár-
janak.

Figyelemreméltó tény az, hogy akik An-
golhonban az iskolatügy emelése mellett legin-
kább buzgólkodnak, mint p. o. sir John *Paking-
ton*, mis *Damieson*, sohasem fordulnak az angol
egyházhoz, s ettől, dacára roppant gazdagságá-
nak, e tekintetben semmitsem is várnak. A dub-
lini angol püspök egy, az oktatásügy előmozdí-
tása végett laicusokból alakult társaságnak sze-
mére hánytta, hogy ez csaknem püspöki jogokat
bitorol magának, milyeneket laicusoknak csak
a legvégsőbb szükségben. p. o. pogány népségek
középett, volna szabad gyakorolniok. „Jól van,
válaszolja erre a társulat, de nálunk s Angolhon-
ban éppen ezen eset fordul elő, mert a pogány-
ságba süllyedt mi népeink semmit sem törődnek
többé az államegyházzal, melynek egyik része
csak henyél, a másik Róma felé hajlik, a harmad-
dik pedig túl van terhelve munkával“ (**). Ime
tehát, ezt nyerte Angolhon Rómától elszakadá-
sával: népe tömegének durva tudatlanságát. Az
államegyház, roppant gazdagsága dacára, ezen
népet még csak a vallásbeli oktatásban sem birta
részesíteni. Az angol államegyház csak a gazda-
gok számára létezik, a szegény népet az még
csak egy tekintetre sem méltatja. Az korábbi
mulasztásait ma már helyre sem hozhatja többé,
mert Angolország 28.000 temploma közül ma
már fele a disszenterik birtokában van; a secták
szaporodása pedig az iskolatügy rendezése elé le-

*) Csak a hála kötelességét rójuk itt le, midőn a magyar
nemzetet emlékeztetjük, hogy kath. alsóbb s fűnsőbb okta-
tási s nevelési intézeteit legnagyobb részt főpapjai áldozat-
készségének köszönheti.

**) Lásd a berlini prot. egyházi lapot, 1856-ki szept. 1-ről.

győzhetlen akadályokat gördít. Már sir John
Pakington panaszt tett, hogy a sectariások féle-
lemből, nehogy gyermekeik más vallásbeli ká-
téra oktattassanak, inkább elfogják gyermekei-
ket az iskolákból, s tökéletes tudatlanságban
hagyják őket fölnőni. — A tér szűke miatt a
közoktatás ügyének állásáról Rómában csak any-
nyit mondunk, hogy magában Róma városában
27 intézet s 387 iskola van a szegényebb nép-
osztály gyermekei számára; ezek közül 180 mind-
kétmű kicsiny gyermekek, 94 ifjak, 113 leá-
nyok számára. Az elemi iskolákba járó gyermekek
száma Morichini szerint 1841-ben 14.157-re ru-
gott; azonfölül árvaházakban, ispotályokban
még más 2213 gyermek nyert oktatást. Ekként
1842-ben az iskolába járó gyermekek oly arány-
ban állottak a város összes lakosságához — *mint
egy a nyolchoz*; s minthogy azóta, kivált az est-
véli iskolák nagyon szaporodtak: ma ugy áll,
mint *egy a hathoz*. Ez oly eredmény, mely ta-
pasztalt tanfériak ítéléte szerint a maximum,
melyet valamely állam elérhet *).

A pápai alattvalók emlékirata a katolikus népekhez.

„Nagy lehet valóban a mi értékünk, kiknek az is-
teni gondviselés azon szép sorsot rendelé, hogy a ró-
mai pápának politikai tekintetben is alárendelve legyünk,
mintán Európa összes közlőnyei mozgásba hoztatnak,
hogy rólunk beszéljenek, bírálgassanak, rágalmazzanak
vagy pedig, hogy minket élszántan védjenek.

Mit akarnak velünk a zavargó franciák? Mit ki-
válnak a ravasz angolok? Mi dolgunk lehet nekünk a
piemonti vöröspártiakkal vagy a szárazföld összes
nyugtalanokodóival, kik a franciaia hízélgésnek, az angol
kereskedői ravaszágnak és a titkos társulatok dőre
nagyraágyságnak eszközüül szolgálnak?

Ök minket a pápa atyai kormányától meg akar-
nak fosztani, hogy minket a zsarnokság jármához kös-
senek, melyet ők szabadságnak neveznek. Mi ezt már
jóideje tudjuk. De engedjétek meg katolikus népek,
hogy mi hozzátok kiváltan nagy számú polgártársaink
nevében őszinteséggel szólhassunk.

Mi a pápák kormánya alatt jól érezzük magunkat;
mi azon ritka népekhez tartozunk, kik nem zsaroltat-
nak ki adók által, kik jogaikban védelemre találnak,
kik mind abban, mi a beestletesség és a nyilvános jól-
létnék valódi előnyére van, kegyeltetnek. — Mit kel-
lene s lehetne még többet is kívánnunk?

Mi gyakorta látunk idegeneket, kik hazánkba jön-
nek, kíváncsiság- vagy más okoktól vezéreltetvén azok
ide. Közlekedünk velök, és végre ismételve halljuk tőlök
mindnyájan, hogy mi vagyunk a legboldogabb népek
Európában. Tanulmányozzuk mások állapotait, s látjuk,
hogy Piemontban a szabadság kétes, hogy Franciaor-
szágban erős pöráz, a megintések és adók uralkodnak,
és Angolhonban az elszegényedés; észrevesztük, hogy
a kormányok, melyek másutt mint az őrvtl használt
szabadság előmozdítóit timentik föl magukat, saját há-
zukban pedig annak csak nevév akarják eltírti; látjuk,
hogy azon országokban ölnök, vétségek, botrányok és

*) Lásd Maguire angol parlamenti tag munkáját: „Rom
und sein Beherrscher!“ 24-ik fejez.

undok gyalázatosságok követettek el isszonyu nagyszámmal. Hogy ohajtanánk ily emberek körmei közé vagy ily kormányrendszerekbe jutni, miknek végeélja a népek véret kiszíni és szívöket megmérgezni.

Más rejlik ezen *non kért* védelem mögött, melyet a bizelgök és esküszögök nekünk egész merészséggel nyújtanak, gyamolittatva oly politikától, mely aljasabb, mint aminő valaha a földön létezett. Igen, más rejlik mögötte. —

Nekünk, Krisztus helytartója alattvalóinak, kik vallásunkra bíszkek vagyunk, előfalul kell szolgálunk a pápaság minden ellenének azon harcban, melyet ők a szentelt tiara, a világ polgárisodásának védbástyája ellen támasztanak.

Ez valódi oka a láрма- és javeszéklésnek, melyet a politikai- és vallásilag Belialnak szolgálók serege hízélgön emel érdekünkben.

Ezeknek felelni önkelaacsonytásunk volna. Istennek villámai fognak érettünk beszélni. Amde nagyon is jól tudjuk, hogy egyigyi s becsületes emberek számlálatatlan sokasága esalodásban és azon véleményben él, miszerént legalább egy része azon hazugságoknak, miket az összeesküdött sajtó kiszór, igaz, meghatva van és hajlandó szánni bennünket. Ezek kedveért fognunk mi tolat, és ezeknek akarjuk a merő s tiszta igazságot megmondani.

A legfőbb vádak, melyeket a forradalom- és eretnekségtől megvásárolt hírlapok emelnek ellenünk, két-félék; először, hogy mi a papi uralmat nem vagyunk képesek tovább elviselni s azért magunkat alóla minden tekintetben fölmenteni akarjuk; másodsor, hogy a gyilólt papi-kormány nem találván támaszt, hogy magát föntartsa a kormányon, kénytelen idegen seregekhez folyamodni.

Mi mindakét bélyegzést valótlanágnak nyilvánítjuk, sőt ümpelesen és komolyan óvást teszünk mindaz ellen: ki meggyaláz bennünket a makaes lázadás bílnénekdé vadjával. *Hazugság, hogy mi, az egyházi állam népei, a papok uralmát nem vagyunk képesek elviselni.*

Legelőbb látjuk, hogy aránylag igen kevés papi egyén vesz részt az államkormányzatban. Aztán épen a mostani pápa alatt (mindenkinek cáfolatára legyen mondva, aki tán tagadni akarná), ki diesőségesen fölöttünk, inkább gyermekei, mint alattvalói fölött uralkodik, és ki nagyobb terjedettségben, mint bármelyik előde, a világi elemet a kormányzatba bevezette, kelt a leghevesebb ellenszegülés népeink részéről, mely magát világiaknak vonakodik alája vetni. Midőn Folicaldi paranesnok, Ferrarában mint délegatus a kormány élén állt, a ferrariaiak részéről olyannyi kérelem intéztett a pápához, miszerént helyébe egyháznagyot rendeljen, hogy a szent atya elvégre is kénytelen volt beleegyezni a derék paranesnokot az államtanácsba visszahíni s helyébe egy bibornokot küldeni.

Ez tudvalevő tény. Négy és több éven át a pénzügyi miniszteriumot *Galli* ur, egy világi, vezette; végre is annyit beszéltek az egész országban ellene, hogy a szent atya kénytelen volt őt is fölmenteni s helyét msgr. *Ferrari*-val betölteni, kit Európának valamennyi pénzügy-férfiai bánnáltak ügyessége miatt a pénzügyek kezelésében.

Rómában az elégtelenség *Förina* hadügyminiszter, szintén világi, ellen nagyon is ismeretesek; és a világi *Giachini* az iparügy minisztere csak azért maradt menten az ellenszólatástól, mint ezt Rómában igen jól tudják, mivel ő gazdag birtokát az állam javára szentelte.

Szóljunk most mint becsületes öszinte katolikusok. Erőltethet-e egy kormány tisztviselőket a népre?

Ha tehát néplink a kormányzat felsőbb osztályaiban az egyházi férfiakat a világiaknak eléje teszi, hogy lehetne idegen fejedelmek- vagy udvaroknak joguk a mi uralkodónkat, a pápát, kényszeríteni, hogy ő a népek hajlandósága ellen escelekedjék?

Ne higyétek testvérek, hogy csak előtételeből kívánjuk az egyháziakat inkább mint a világiakat.

A nyolc- és többszázados tapasztalás megmutatta nekünk, mily jótékony az egyházi férfiak befolyása, kik Isten helytartójának nevében kormányoznak. Mi különböző időközökben tapasztaltuk a világiak kormányzatát és összehasonlítván azt az egyháznagyok kormányzatával, amaz valódi szerencsétlenségnek mondhatók. Az egyháznagy mint elnök kevéssel beéri, nimes neje, nimes családja, mik őt szórakoztató tennék; nimescnek világi hátrányai, egészen hivatalának él; a szegényeket és alacsonysorsuakat épen, ugy hallgatja meg, mint a gazdagokat és előkelőket. Ő a megtakarítottat a szűkölködők előnyére fordítja, s a szegény mindenkor pártfogolást talál kormányzójánál; az árva atyát, a kiskörűt és özvegyek hatalmas védőt lelnék benne. Lehet-e világiról is ezt mondani? Igaz, vannak világiak is kitűnő tulajdonokkal, de a tapasztalás kézzelfoghatólag mutatta meg néplünknek, hogy azon tulajdonok, melyek a világiaknál kivételül, azok az egyháziaknál szabályul szolgálnak.

Figyeljétek meg egy kevéssé, mikép uralkodnak a világiak a föllázadt Romagnában; kérdezzétek meg Bologna, Ravenna, Ferrara s Forli városokat, ki bánt velök jobban s a szent atya delegáltjai-e vagy Farini helytartói? Estélyek és tánevigalmak még nem tanúsítják, hogy azoknak adója az általa kormányzott népről is gondoskodik. Hogy mások rovására könnyű fényes ünnepeleket adni, azt a modenaiaik tudják, kiknek látniök kelle, miként gúnyolja egy orvos a közös szerencsétlenségét, miközben ő tékozlás, fényezés és dobzódás által meg a sibiraitakat is fölülmulja? Azon szegény nép rovására, melynek éheznie kelle.

A mi egyháznagyaink nem adnak dalidókat, de alaminzsákat igen; nimes selyembe burkoló szolgaseregök, de betakarják a szegény katolikus testvérek szegényítő meztelenségét! Ne hagyjátok magatokat elámitani s kezeteiket sziveitekre tevén, szóljatok: igazunk van-e vagy nimes, ha államunkban az egyházi férfiakat a világiaknak eléje tesszük? (Vége követek.)

HIVATALOS.

Ő es. k. Apostoli Felsége f. évi jan. 10-ről kelt legfelsőbb határozatával a szegzárdi, győri s magyaróvári elsőfolyamodási urbíri-törvénszéknek a soproni köz-igazgatási területen felosztását, s azoknak, mégpedig a szegzárdi urbíri-törvénszéknek a pécsi-, a győrinek a veszprémi, s a magyaróváriak a soproni urbíri-törvénszékkel egyesítését legkegyelmesebben helybenhagyni s elrendelni méltóztatott, hogy ezen rendszabály f. évi febr. 1-vel hatályba lépjen.

Ő es. k. Apostoli Felsége f. évi jan. 10-ről kelt legfelsőbb határozatával, a felosztott szegzárdi elsőfolyamodásu urbíri-törvénszék eddigi elnöke *Tallán* Sándorra, szolgálati minősége s eddigi járadékainak meghagysa mellett, a pécsi elsőfolyamodásu urbíri-törvénszék vezetését legkegyelmesebben átruházni méltóztatott.

Ő es. k. Apostoli Felsége f. évi jan. 20-ról kelt legfelsőbb határozatával, báró *Bruckenthal* József, országos törvénszéki elnököt N. Szebenben, állandó nyugalomba helyeztetése alkalmával, sokévi hű s hasznos szolgálá-

tainak engedő tatott.

Ö jätkezzl mestere háboru odaadái elismer elenged tatott.

Ö levéllel, harmad ben az sebben

A megyei kinevez

A hály fő kezelőv

A Cancik járulnok

Merta A fiókpen gesen m

A ügyeire tal Cseh gabirói

A bírói hiv gos biznos imokoka Zahorek gabirói

A es. k

kiható vajdasá

a fen el evangéli nyiltpar teri ren

Ha res ügyel legfelsőb bírói hatóságok hatóságok országfej ták, ezen alakulandóntés 16

fülléglő helyők n rességhen

ában az
lehetne
uralko-
hajlan-

etből ki-

mutatja

külön-

nyzatát

nyzatá-

tók. Az

e, nincs

nek vi-

ényeket

mint a

szilköl-

pártfő-

skóriak

et-e vi-

kitűnő

ag nu-

elyek a

abályul

dnak a

ek meg

ki bánt

Farini

annusit-

néről

fényes

látások

esetle-
n s által

ép ro-

kat, de

gasere-

ok szc-

elámi-

gazunk

rriakat

lt leg-

róvári

ki köz-

pedig

örinek

ri-tör-

lyben-

abály

lt leg-

zágos

omba

igála-

tainak elismerésül, a Lipót-rend kiskeresztjével, díj-
engedéllel, legkegyelmesebben földiszitni méltóz-
tatott.

Ó es. k. Apostoli Felsege f. évi jan. 19-ről kelt sa-
játkezli iratával Bécs es. k. fő-szék városának polgár-
mestereit, lovag Seiller János Gáspár tudort, a legutóbbi
háborui események alkalmával is kitűnőleg tanusított
odaadása, s a köz-szolgálatban önfeláldozó buzgalmanak
elismerésül, az ausztriai birodalom bárói rendjébe, díj-
engedéllel, legkegyelmesebben fölemelni méltóz-
tatott.

Ó es. k. Apostoli Felsege legfelsőbbleg aláirt ok-
levéllel, Liszt Ferenc zeneszerzót, mint a vaskorona-rend
harmadosztályú lovagját, ezen rend szabályai értelmé-
ben az ausztriai birodalom lovagi rendjébe legkegyelme-
sebben fölemelni méltóztatott.

A belügyminiszter *Taschler* József másodosztályú
megyei biztost Magyarországon helytartósági titkárrá
kinevezte.

A magyarországi es. k. főkörmány *Engelmayer* Mi-
hály fő hivatali tisztet a pesti fővármánynál, raktár-
kezelővé a pesti fővám- s jövedéki hivatalhoz kinevezte.

A budai es. k. orsz. pénzügyigazgatósági osztály
Cancik Károly, *Pechar* Gusztáv és *Ritter* Antal ideiglenes
járulnokokat a budai es. k. országos főpénztárnál, és
Merta Antal ideiglenes járulnokot a soproni es. k. orsz.
főpénztárnál jelenlegi szolgálati minőségükben végle-
gesen megerősítette.

A es. k. vegyes szolgabírói hivatalok személyzeti
ügyeire Nagy-Váradon főnálló országos bizottmány ál-
tal *Cseh* Ferenc, ideiglenes helytartósági fogalmazó, szol-
gabírói segédde kineveztetett.

A kassai es. k. helytartóságkerületi vegyes szolga-
bírói hivatalok személyzeti ügyeire névze főnálló orszá-
gos bizottmány nemes *Beniczki* Miksa és *Petrík* István
irukokat, továbbá *Kornfeld* Frigyes, *Wünsch* Eduárd, és
Zahorek Tamás fogalmazói díjnokokat II. osztályú szol-
gabírói tollnokokká ideiglenes minőségben kinevezte.

(B. H.)

A es. k. vallás- és oktatásügyi miniszteriumnak 1860.
janár 10-kén kelt

rendelete,

kiható Magyar-, Horvát- és Tótországra, a Szerb-
vajdaságra s temesi bániságra, és a Katonai Ha-
tárörvidékre,

a fen elősorolt koronaországbeli mindkét hitvallású
evangélikusok ügyében 1859. sept. 1-jén kelt legfelsőbb
nyltparancs és 1859. sept. 2-kán kelt vallásügyminisz-
teri rendelet, (birodalmi törvénylap 160—161. szám)
foganatosítása iránt.

(Vége.)

Ha az egyházi hatóság határozata alá tartozó pe-
res ügyekben, mindaddig, míg az 1859. sept. 1-jén kelt
legfelsőbb nyltparancs V. §. szerént illetékes egyházi
bírói hatóságok még meg nem alakultak, a politikai ha-
tóságok védelme kéretik ki, ezen védelem ugyanazon
hatóságok által, melyek azt az eddigi szokás szerént az
országfejedelmi főfelügyelési jog gyakorlásában nyújtot-
ták, ezentül is de csak oly módon nyújtandó, hogy az
alakulandó egyházi bírói hatóságok általi végleges el-
döntés föntartassék.

A helybeli egyházközségek és esperességek azon
felügyelőinek és gondnokainak joga, kiknek rendes lak-
helyük nincs azon egyházközségben, illetőleg azon espe-
rességben, a melynek felügyelőivé vagy gondnokaivá

választattak (az 1859. sept. 1-jén kelt legfelsőbb nyilt-
parancs L. §.), elenyészett, s ok nincsenek többé följogo-
sítva arra, hogy az illető egyházközségekben és espe-
rességekben felügyelőkképp működjenek.

Vajjon az eddigi felügyelők és gondnokok közül
azok, kik a legfelsőbb nyiltparancs L. §-nak határozata
által ebben nem gátoltatnak, ha a helybeli egyházközsé-
gek és esperességek magukat az 1859. sept. 2-án kelt
miniszteri rendelet szabálya szerént rendezik, — hivata-
lukat továbbá is folytassák — vagy pedig új választás
történjék-e: az illető egyházi gyűlések által határo-
zandó el.

Azon egyházközségekben pedig, melyek f. é. már-
cius végeig s azon esperességekben, melyek f. é. ápril
15-ig jelentést nem tesznek az iránt, hogy magukat az
1859. szeptember 2-kán kelt miniszteri rendelet szabálya
szerént szervezték légyen, ezen napokon az eddigi hely-
beli illetőleg esperességi felügyelők vagy gondnokok
hivataloskodási joga is elenyészik.

A valamely egyházkerületben már rendezett egy-
házmegegyékek szabadságukban áll superintendentalis
felügyelő, illetőleg gondnok választásához fogni, miről
az illető, superintendens vagy helyettes-superintendens
által, az országos hatóság útján, a vallás- és oktatásügyi
miniszteriumnak jelentés teendő.

A superintendentalis felügyelő (fögondnok) leg-
felsőbb megerősítése után, ott, ahol a superintendens
helye megürült, ennek választása lesz megindítandó.

Ha valamely superintendentalis közgyűlésen még
nem rendezett esperességek képviselői jelennek meg,
ezek nem bírnak szavazati joggal.

Superintendentalis közgyűléseket az 1859. sep-
tember 2-án kelt miniszteri rendelet által kiszabottól el-
térő szerkezetben ezentül több tartani nem szabad. Ha
az mindamellett is megtörténnek, az ily gyűlésen hozott
minden határozatok semmiek és érvénytelenek len-
nének. —

A valamely superintendenciabeli egyházmegegyék
rendezése után tartott első superintendentalis közgyű-
lésre az 1859. sept. 2-án kelt miniszteri rendelet 73. és
85. §§-ban foglalt azon intézkedés, hogy a tárgyalandó
ügyeket a superintendenciális consistoriumban kellőleg
elő kell készíteni, nem alkalmazandó.

A superintendenciák megalakulása után az egye-
temes conférentia haladék nélkül össze fog gyűlhetni s
annak indítványa folytán a zsinat egybe fog hivatni.

A mindkét hitvallású evangélikusok ezemel jóaka-
rólág fölhitvatnak, hogy a főnebbi utmutatást kövessék, s
ezáltal lehetővé tegyék azt, miszerént a zsinatok minél
előbb megtartassanak, s határozataik alapján az egy-
házi rendtartás legkegyelmesebben jóváhagyott egyházi
törvények (canonok) által, melyek az 1859. szeptember
2-kán kelt miniszteri rendelet helyébe lépnek, végle-
gesen megállapíttassék, minthogy csak ily módon lehet
egyházi és vallási ügyek mindinkább növekedő bonyo-
lulásának elejét venni, melynek az Ó Felsege jóakaró
szándéka elleni ellenszegülésből műlhatatlannul kellene
keletkeznie.

Ezenkívül valamennyi esperesek arra figyelmeztet-
nek, hogy senkinek sem áll jogában, magát az elváltat
hivatallal járó kötelességek teljesítése alól kivonni
mindaddig, míg a hivatali valamely törvényesen megbí-
zott utódnak át nem adhatja, s hogy az, a ki a fönforgó
viszonyok között törvénytelen fölshóllításoknak engedve,
esperesi hivataláról lemondana, ezáltal nemesak papi
járandóságaira névze fosztaná meg magát minden óta-
lomtól, hanem le kellene mondania azon kiáltásról is,
hogy jövő esetekben a császári kormány bizalmára érde-
mesnek fog tekintetni.

Jelen rendelet határozatai csupán az 1859. sept. 1-én kelt legfelsőbb nyilatkozásból, illetőleg az 1859. sept. 2-án kelt miniszteri rendeletről folyó következtetések levén, kihirdetésükkel ténstent hatályba lépnek.

A mindkét hitvallású evangélikus lelkészeknek és predikátoroknak kötelességökben állandó, hogy miután ezen kibocsátvány velök hivatalosan közöltetett, annak teljes tartalmát legközelebbi s az arra következő vasárnapon az egyházban összegyűlt közönséggel, a szószékéről azon nyelven vagy nyelveken, melyen vagy melyeken az egyházi szónoklatok tartatni szoktak, közöljék.

Gr. Thun s. k. (B.H.)

LEVELEZÉSEK.

Rábaköz. Jan. 19. 1860. Az egély és moral két legszükségesebb támasza az államnak. Híjjában beszél az hazafiságról, ki a társadalmi épület ezen két osztaát fölforgatni ügyeszk; a politikának ugy, mint az embernek tisztelni és szeretni kell ezeket. — Egész könyveket lehetne írni, hogy ha ki akarnék jelölni azon befolyásokat, melyeket az egély és moral gyakorolnak mind a köz-, mind az egyéni boldogságra. Ennyit az Idők Tanja barátainak s ellenségeinek. — Ha t. Sz. Ur szívesen veszi e vidékről közleményeimet, bátor lesznek olykor vidékünk szellemi és anyagi életéről szólni.

Mily nagy lelkesedést olvastunk a vidékeken megtartott Kazinczy-ünnepélyekről! A mi vidékünkön mindez nem történt, de ne higye senki, hogy azért mi nem érezzük ez aranymondát igazságát: „nyelvében él, nyelvében hal minden nép”, amit mi is tetleg behozonyítandók, nyelvünk nagy niesterének akkép áldoztunk, hogy egy jeles egyházi férfi, kinek nevét elhallgatom, nehogy nagyságát csak e tetteinek tulajdonitni látszassam, fölszólta néhányunkat fillereink összeadására, s mi, kitől mi telhetett, ádtunk össze; mely összeg rendeltetése helyére el is küldetett. Nekünk nincs kaszinók, olvasó-egyletek, csak kis könyvtárainkban élünk. Eszembe jut itt, hogy tavaly Csornán egy kaszinó alakult, s meg is erősítették; de amint született, meg is halt. Miért is létezze a vizslykodás gonosz öröge?! — Ép e napokban érkezett Csornára Kőszeghy vidéki szintársulata, melytől némi szelieni élvezetet várunk, csak a zsgoróság ne lize el hírtelen tőlünk; folyó hó 17-dikén meg is kezdék előadásait Szüligetünk „A mama” című vigjátékával, és díeseretes sikerrel. Birálónak nem szillemet, tehát nem is koutarkodom; azonban lehetetlen a jelen voltak meglegedését elhallgatnom a jó irányu darabbal és a szereplők játékával; különösen Kőszeghy s Balog urak, és M. Etelka k. a. megfelelték várakozásunknak.

Ép most hallom, hogy vidékünkön alakulóban van egy főgazdasági egylet, melynek célje jeles egyházi és világi urak álltak, kik minden erejökkel azon vannak, hogy e hasznos intézet létrejöjjen. — Im tehát itt az alkalom, kik magyaroknak tartjátok magatokat, mutassátok meg tetleg hogy szeretitek hazátokat, most ne álljatok hátra. Pártoljátok a színeszetet, pártoljátok ez utóbbit. Hisz talán fölösleges mondanom, hogy mindakettővel csak hazánk főbb érdekeit emeltek. Azonban kik ez említtet gazdasági intézet első létrehozói, és miképen fog létre jönni? arról jövő alkalommal. — Aldjon meg az Isten mindnyájunkat, a szeretet és egyetértés szent tűzét öntse szíveinkbe.

Rábaközi r. l.

POLITIKAI MOZZANATOK.

Ausztria. A bélyeg- s rendőrminiszteriumoknak 1860. jan. 15-ről kelt, s a katonai határvidék kivételével, min-

den koronaországra nézve érvényes *rendeletele*, melylyel változtatások szabotnak ki az 1857. febr. 15-ről kelt s a bejelentési ügyre vonatkozó miniszteri rendelet 5-ik s illetőleg 8-dik §-ban: 1. A főnebbi miniszteri rendelet 5. §-a értelmében utasotnak szállásadásra följogosított vendéglősök idegenkönyvei, s a 8-ik §-a szerént ezek, vagy a 9. §-a szerént, más szállásadók által betöltendő bejelentési jegyeknek jövőre csupán a következő 6-ovat kell magukban foglalniok: 1. Megérkezés napja. 2. Mellék- s keresztnev, rang vagy foglalkodás. 3. Rendes lakhely. 4. Utazási okmány. 5. Kíséret. 6. Az elutazás napja s iránya. Az idegenkönyv 5 első rovatát az utas, a 6-kat pedig a szállásadó tartozik a törvényes határidő alatt betölteni. 2. Az idegenkönyvek vitelerei kötelezettség, a vendéglősökre vonatkozólag érvényben álló rendeletek alatt, az ugynevezett „hotels garnis”-k bérbeadóira is kiterjesztetik. (B. H.)

— **Bécs.** A „Wiener Ztg.” f. h. 24-én következő é. a. folatot közöl: „Ama magán távirat, mely Veronából jan. 22-ről azt jelenté, hogy a várost s a várkerületet illetőleg az ostromállapot már kihirdettetett, tetjesen alaptalannak bizonyult be. Veronából kelt hiteles tudósítások szerént az illető hatóságok ezen percig még nem folyamodtak a bécs s nyugodt lakosság számára ostromnak s egy terrorizáló izgatás elleni szükségszerű védelemnek ezen rendszabályához.”

Franciaország. Mindinkább kezd foszlani a fátyol, mely a császár azon váratlan és gyors elhatározását leplezte: hogy valami kereskedelmi-politikai csiny által ismét Angolországhoz közeledjék. Párisban, mint látszik, értesülve vannak már azon baráti vonatkozásokról, melyek a közelebbi napokban Ausztria és Oroszország közt szövődtek. S minthogy egyttal Angolhonban sem találtak azon szolgálatkész előékenységre, mely iránt oly vérmes reményeket tápláltak magukban: a villafrancei és zürichi szerződéseket Franciaországra nézve ismét lekötelezőknek állítják, sőt a congressust njóbb szándékosan kilátásba helyezik. Egyszóval, Párisban nimesek még tökéletesen elhatározza valami döntő lépést tenni. Eléggé igazolja ezt azon körülmény is, hogy Grammont herceg, aki az utóbbi napokban igen feszült lábon állt a szent székkal, Rómából egyelőre visszahivatott és helyette Latour d' Auvergne herceg személyében új követ nevezetett ki.

Mondtuk, hogy Franciaország ismét azon van, hogy a congressus összeüljön. Párisból azt írják — bár állítólag nem hiteles forrásból — az angol lapoknak: hogy a császár Cowley lord által azt nyilvánította az angol kabinetnek, hogy bármennyire ohajtja is ő a be nem-avatkozás alapján szivélyes egyetértést előidézni Angolországgal, egyet mégis tekintetbe kell venni, azt ugyan is: hogy Franciaország a villafrancei és zürichi szerződések által magát lekötve tartja. Ezen tartalék-észme az Angol- és Franciaország közt szőtt alkudozások alatt a maga épségében fenntartott. Így tehát a congressus, melynek programja a zürichi szerződésen sarkallik, csakugyan még mindig lehetséges. A francia kabinet ismét valóban megkezdte volna a congressusra vonatkozó alkudozásokat és III. Napoleon ama kívánatáról az éjszakai udvarok már értesíték. — Porosz lapok szerént ellenben semmi kilátás sincs a congressushoz.

A francia kormány mindent elkövet, hogy a népet az egyház és papság ellen fölizgassa. A katolikusok azonban nem engedik magukat sem elesábitatni sem megfélemlíteni. A püspökök új erővel és tisztalgy buzditó érzetével lépnek ki a küzdőterre. Az „Univers közli Solar de la Marguerita szárd gróf ellenröpiratát. Még más három ilyen röpirat van hirdetve a nimesi, moutaubani és poitiersi püspökök részéről. Ez utóbbit

haszta
tani
püspöki
kírbo
ily sze
szék v

tollat
oly né
tendi

talos
tolláb
tárgya
és Ni
mintho
Közép
ciaorsz
a min
fog tit

„béke

Párisb
ral. O
intéze
ködés

titkos

készor

kormá
hogy a
sát ere
csattat
mok so
lyek a
meg ne
tekát a
lányeg
ból, fog
Piemo
már ro
nyokb
tartani
kénysz
állapot
az óka

A
kering
kozna
vései
polgár
tézni a

varosá
ning P
Bármí
eme ki
bizony
mintho
egyhá
nek, a
előtt o

mai k
kötni.

helyül
röl kelt
let 5-ik
rendelet
gositott
it ezek,
öllendő
6 rova-
pja. 2.
rendes
lutás
az utas,
atárído
ktele-
en álló
bérbe.
11.)
ező cá-
ból jan.
t illető
alapa-
sítások
a folya-
ltalom-
edelem
i a fá-
tározá-
csiny
r, mint
szások-
roszor-
banban
ny, mely
: a vil-
a névre
t nyból
risban
döntő
s, hogy
feszült
sszahi-
mélyé-
n, hogy
ár állit
r, hogy
angol
e-nem-
Angol-
ngyan-
szertő-
zme az
alatt a
ressus,
kallik,
abinet
vonat-
atáról
k sze-
népet
kusok
ni sem
talgyl
nivers
iratát.
imesi,
többít

hasztalan ügyekvék az illető megyefőnök visszariasztani. Mint rebesgetik, maga az államtanács fog a lelkes körök ellen fellépni. A püspök a többi közt valóságos kárhözvátó ítéletet mond a tudvalevő „röpirat” és más ily szellemű iratok mindazon tételei felett, melyek a sz. szék világi uralma ellen irányulnak.

— Az ernyedetlen buzgalmi orleansi püspök ismét tollat ragadott a sz. atya mellett. Munkájának hangja oly népszerű és rábeszélő, hogy bizonyosan nem tévesztendi el hatását és sikere nem lesz esckély horderejű.

— Közelebről, mint mondják, ismét egy félhivatalos színezett röpirat fog megjelenni Lageronniére tollából, a mely „Európa térképének átalakítását” fogja tárgyálni. Kétségkívül érinteni fogja e munka Savoya és Nizza grófság átengedését Franciaország részére, minthogy újból bizonyos szerződésről beszélnek, a mely Közép-Olaszthonnak Szárdiniahoz csatolása esetére Franciaország és Piemont közt köttetni és a mely Cavournak a miniszteriumba történt ismételi belépése után sokáig nem fog titokban tartatni.

— A börzén elterjedt a hír, hogy a kormány a „békemunkák” céljából kölcsönt szándékozik kötni.

— Thouvenel f. h. 20-kán reggel érkezett meg Párisba és délután már hosszasan érkezett a császárral. Ő, mint mondják egy, különböző hatalmassághoz intézendő körjegyzékek fogja megkezdési hivatalos működését.

— Morlot bíbornok és párisi érsek beadta, mint a titkos tanácsotja, lemondását.

— Franciaországban *egyszer* tizenkét lap; és már *kétszer* öt lap kapott megintés

Olaszország. Cavour gróf visszatevésének a szárd kormány élére igen természetes következménye az: hogy a villafrancai szerződés, mely Cavour elbocsátatásának eredményezte, nem fogna teljesedésbe menni. Elbocsátatása és a párisi congressusban az egyházi államok secularisatiojára tett javaslata azon két tény, melyek az ő politikájának ismertető jelei, és minthogy tőle meg nem tagadhatjuk a szilárdságot és következetességet, előre láthatjuk, hogy ő befolyásának egész nyomtékát arra használandja fel, hogy programját, melynek lényege: Ausztriának tökéletes eltávolítása Olaszországból, foganatosítsa. Valamint az olasz háboru kitérőse előtt Piemontból izgattak Lombardiában, ugy lázitanak most már rendszeresen Lombardiából a velencei tartományokban és e törekvések alkalmasint mindaddig fognak tartani, míg Ausztria, miként a multkor, ismét arra lesz kényszerítve, hogy magát védelmezze. Verona ostrom-állapotba helyezésének is valószínűleg piemonti izgatás az oka.

A pápai alattvalók részéről is egy memorandum kering a „kath. népek”-hez, a melyben erőlesen tiltakoznak az angol, francia és szárd forradalmárok törekvései ellen. A nemesek példájára a községhatóságok, polgárság és nép is hódolati fölratokat készülnék intézni a szent atyához.

Azon hírt, hogy a szent atya a franciáknak, székvarosából történendő visszahivatását követelte, a Morning Post kétségbe vonja. Párisban sem tudnak felőle. Bármiként legyen is a dolog, annyi igaz, hogy a pápa eme kívánatát a francia császár nagy örömmel venné és bizonyosan megragadná az alkalmat azt teljesíteni, minthogy a francia hadsereg visszavonulása esetében az egyházi államokban az ügyek épen azon fordulatot vennék, a melyet a tudvalevő „röpirat” szerzője mindenkéltől oly sovár vágygyal óhajt.

— Az „Univers”-nek írják Rómából, hogy a római kormány Serres bankárral kölcsönt szándékozik kötni.

— A középolaszországi államok, mint tudva van, *Emilia* nevet vettek föl. Nem lesz érdektelen tudni, honnan származott e szó. Marcus Aemilius consul Róma építésének 365. évében ismételve meggyervén a ligurokat, a legiókat egy nagy katonai út készítésére alkalmazta. Az út Placentia nál (Piacenza) kezdődött, Liguria határszélén és Parma-, Mutina (Modena), Bononia (Bologna), valamint Cornelius és Livius forumán keresztül Ariminumig (Rimini) húzódott, mely utóbbi Umbriában az adriai tenger partjánfeküdt kevéssé délre a „Subicon beömlésétől. Ide szögelelt a Flaminus útja Rómából, melyet C. Flaminius censor a város 6-ik századának kezdetén kiköveztetett. Még egy más emilinsi utat nyugaton Aemilius Scaurus építtetett Pisából Luna Dertonába; erről Strabo is megemlékezik. Volt még egy harmadik út is, mely Ariminumból Aquilejába vezetett, de ezt csak egyik ágaul tartották a főnérintett via aemilianának. Hogy minő nagy befolyást gyakorolhat az úthálózat, eléggé tanúsítja az, ha egy tíj valamely nagy katonai úttól kölcsönzi nevezetét. Az mindenesetre jele annak, hogy az egészen meg volt hódítva.

Azon körülmény, hogy Ciceo az Antonius ellen Muntina-nál vívott csatáról tett jelentésében azt mondja, hogy Aemiliában is történt ütközet ott, hol a caesari hadseregek praetoriuma állt, egyebet nem tanúsít, mint hogy a mai Közép-Olaszország Aemiliának nevezetett. Valami helység Mutina mellett viselhetette e nevezetet. Martialisnak két epigrammja kétségkívülvis teszi a dolgot. Az egyikben ezt mondja: Vándorolj Rómába, könyvem és ha kérdezi valaki, honnan jössz? mond, hogy az aemiliai tájról. — Más helyütt felkiált a költő: „Elárvult Bononia, hullass könyeket Rufus-ért; egész Aemilia viszhangozza azon fájdalmat, melyben az emberek mellüket verdesik.” Ezen emlékek folytan nevezik tehát magukat a közép-olasz államok olaszosan írva „Emilia”-nak.

Legujabb.

— Turin, jan. 22. A hivatalos lap közli az 1860-ik évre szóló költségvetést. Ezerérett a bevételek 256 millióra, a kiadások 296 millióra rúgnak. *Buoncompagni* ide érkezett.

— Modena, jan. 20. *Favinnak* egy rendelete eltörli az egyháziak tized- és alamizsnajogát, s a lelkipásztorok fizetését 800 lírara (1 lira = 1 buszas) emeli. *Fanti* tábornok *Piacenza* erősségének helyreállítását elrendelte.

— Jan. 21. *Favini* ma hirdeté ki a szárd választótörvényt s a képviselők számát meghatározá.

— London, jan. 23. A várt gőzös megérkezett s *Uj-Yorkból* f. h. 11-kéről való tudósításokat hozott. *Faulkner* követté nevezetett ki Párisba. *Miramon* az amerikai szerződés ellen óvást tesz.

— Turin, jan. 20. *Depretis*, *Valerio* és *Gallina* kormányzók elbocsátásukért folyamodtak. *Cadogan* ezredes megérkezett. Állítják, hogy gróf *Cavour* a kabinetből nyert utasítás szerint Párisba és Londonba fog utazni. *Chadimi* tábornok ide hivatott.

— Milano, jan. 21. *Rose* tábornok, a francia katonai parancsnok, hazahivatott. *Luccában* nagyszámú aláírókkal ellátott büszgéliratot szerkesztettek a pápához. *Reggióban* résztvevők hiánya miatt nem képződhetett választó bizottság.

— Genova, jan. 21. A beírt 3794 választó közül csak 1700 vett részt a választásban.

— Turinban lármás demonstratio történt.

— Perugia, jan. 19. Az őrsereg száma 5000 emberre tételett.

— London, jan. 24. A parlament tegnap megnyitá.

tott. A királynő megnyitó beszédében említé, hogy a congressus határozatlan időre elhalasztatott; Anglia minden a béke fontartását célzó rendszabályokban részt kíván venni s bizton reméli, hogy az olasz ügyek békés uton kielégítőleg fognak megoldatni. Arra fog törekedni, hogy az olasz népek szabaddá létele külföldi erőszakos beavatkozásoktól megóvassék; megemlíti a tárgyalásokat egy kereskedelmi szerződés fölött, melynek célja a Franciaországgal való szövetséget szorosabbra fűzni; köszönetet mond a szabadcsapatok föllállításá körül tanúsított készségért; jelenti, hogy pénzügyi előterjesztések fognak tétetni, s a hadsereg, hajóhad és országvédelem lehető erős lábra fog állíttatni. Végre a gyarmatok jólétéhez szerencsét kíván Angliának.

A bécsi börze főbb cikkei jan. 24. % metall., 72.70. — Nemz. köl. 79.70. — Bankrészv. 868. — Hitelint. részv. 203. — Augsburg. 114.50. — London 133. — Egy arany 6.28¹⁰

TÁROGATÓ.

— A Nemzeti Múzeum dísztermének fölékítésére alkult középponti hölgybizottság most küldi szét a felszólítási leveleket, bár már ezelőtt is több lelkes honteleány sietett közreműködését és áldozatkészségét följajlani. — Legújabban regéci hg. Brezenheim Ferdinánd özvegye, születt Schwärzenberg Karolina hgnő. meleg sorok kíséretében 100 frtot küldött a múzeum igazgatóságához.

— Svastics János ismert zeneszerzőnk közelebb 12 lassu és 28 fris magyart fog előfűztes utján kiadni. Jelen zeneköltők e zongorára írt műveire előlegesen is figyelmzettjük a zenekedvelőket

— A magyar urak első bálja tegnapelőtt tartatott az „Európában”. A fényes nemzeti öltönyökben megjelent vendégsereg a legszebb látványt nyújtá; a kedvel fűszerezett vigalom Patikárus zenéje mellett viradtiig tartott.

— Győr városa községtanácsa, a Magyar Akademia palotájára 2000 frtot szavazott meg, mely összeg négy év alatt egyenlő részletekben fog lefizettetni. Ugyanezen írásban Balogh Kálmán tanácsos ur magán aláírási ívet nyitott meg, melyen néhány pere alatt 225 frt. gyűlt be.

— A hivatalos lapban olvassuk: „Mintán utóbbi időben a közönség mulatsága nyilvános táncvigalmakon már ismételt ízben egyes kihágók lármás, illeten magaviselete által zavartatott, további háborítások megelőzése végett ezennel következők rendeltetik:

1. Nyilvános táncvigalmakon mindenki tartozik ma-

Ipar, gazdaság, pénzügy, kereskedelem és közlekedés.

Árkelet a bécsi börzén jan. 23.

5% austr. értékb.	68.25	Gr. Waldstein „ 20 flos	27.25
5% nemzeti kölcsön	79.80	Loyd „	218.
5% metalliques	72.75	Pesti lánchíd	310.—
4 1/2% „	64.—	Éjszakai vasut	2000.—
3% magy. földt. köt.	72.73	Államvasut	279.20
Erdélyi „	70.75	Nyng. vasut	177.50
1894 ki állampapírok	410.—	Déli „	164.50
1894 ki „	120.50	Tiszai „	105.—
Comoi „ 4% -os	112.25	Pardubitzai „	—
Hitelesorsjegy „	—	Amsterdam 100 holl. f.	—
4% Dunagizik. sorsj.	105.—	Augsburg 100 d. n. f.	113.75
Hg Eszterházy „ 40 flos	103.25	Frankfurt 100 d. n. f.	114.—
Hg Salm „ 40 flos	85.—	Hamburg 100 m. h. f.	100.50
Hg Pálffy „ 40 flos	39.75	London 10 f. st.	132.50
Hg Clary „ 40 flos	39.—	Páris 100 frank.	52.70
Gr. St. Genois „ 40 flos	37.—	Bukarest oláh piasz	—
Budai „ 40 flos	39.75	Cs. koronás	18.20
Hg Windischg. „ 20 flos	38.—	Cs. arany	6.23
	23.—	Ezüst 100 frtért	131.75

Pest, 1860. Nyomatott Wodianer F-nél. Erászbettér 3. szám.

gát a táncok egymásután következőzésére nézve a táncrendhez tartani.

2. Csupán tánc-zeneműveket szabad előadni.
3. Azok ellen, kik más zeneművek előadásának, a táncrend megváltoztatásának illetlen, zajos kivánása, vagy bármintemű demonstratio-nyilvánítás által a közmulatságot háborítják, hatósági föllépés és teljes szigorrali eljárás fog alkalmaztatni. Pest, jan. 24. 1860.

A budai-pesti cs. k. rendőrigazgatóság.

Nemzeti színház. Jan. 23-kán, Csikós, ered. nép-színű 3 szak., Szigligetitől. A boldogult Hegedűsné halála óta többen léptek föl színpadunkon a népszínmű szakmában nagyobb vagy kisebb sikerrel, s mindannyiszor fájdalommal kellett éreznünk, hogy feledhetlen művésznők helyének betöltése még mindig a jámbor ohajtások közé tartozik; ezért ma is nem csekély kíváncsisággal léptünk a színházba, hol Bognár Vilna k. a. tett első kísérletet Rózi szerepében. Mi mindeniben örömmel ismerjük el a tehetség nyomait, de nem tartozunk azok közé, kik egy-egy sikerült hangtöredékből azonnal vermes reményeket fűlálnak az illető művészek és művésznők iránt, azonban annál kedvesebb jelenségül tűnt fel Bognár Vilna k. a., kiről bátran elmondhatjuk, hogy a megsiratott Hegedűsné óta a népszínműben így még senki sem énekelt, s ez nem csupán a mi egyéni véleményünk, hanem a közönségé is, melyet az első kísérlet nem csak kielégített, hanem meg is lepelt. A tiszt. k. a. gyönyörű esengő tiszta hanggal, jó iskolával, helyes szókijéttel és kellemes színpadi alakkal bír, mind oly előny, melylyel csak kevés művésznő van megáldva, s így a leg-özönből örömmel üdvözöljük benne népszínművészetünk rég nélkülözött jó szellemét. Játéka ugyan még nem tökéletes, kissé tartózkodó, de némi gyakorlás után ez egészen el fog tűnni, s most, midőn éppen a szerződések ideje van, csak azt ohajtjuk, hogy vajha sikerülhetne az első föllépésével ily fényes diadalt aratott k. a.-t színházunk részére megnyerni. — Fűrésdi Bandi bojtárt ma jó kedvvel adá, nem is esoda, hisz ő vezette be a színpadra népszínművészetünk leendő csillagát s a föllítt örömben oly szép dalokat kerékkített, hogy a közönség alig győzött tapsall. Zöldi jó Mihály bécsi volt, kinek igazi magyartáncja is dicséretet érdemel. Szerdahelyi, Kónai, Szilágyi, Benkő, jól tölték be szerepeiket.

Ma adatik: „XI Lajos”, franc. szomorú játék 5 felv.

Tulajdonos kiadó és felelős szerkesztő: Főmunkatárs: Loukay Antal. Garay Alajos.

VASUTMENETEK.

INDULÁS.

Pestől Váradra, Debrecenbe: 5 órak. regg.
Szolnokrol Aradra: 3 ó. 57 p. d. u.
N. Váradra 10 ó 3 p. regg.
Püspök-Ladányrol N. Várad: 12 ó. 53 p. d. u.
Szolnokrol Deb. Miskolc: 10 ó. 3 p. regg.
Pestől Arad: Temesvár: 4 ó. 15 p. d. u. 5 ó. r.
Szegedrol Temesvárra: 11 ó. 34 p. éj. 2 ó. d. u.
Püsp.-Ladányrol Szoln.-Arad: 1 ó. 14 p. d. u.
Miskolcrol Pestre: 5 ó. 52 p. r.
Debrecenből Pestre: 11 ó 35 p. reg.
N. Váradrol Püsp.-Ladányra: 9 ó. 30 p. d. e.
Aradrol Pestre: 9 ó. 51 p. r.
Temesvárról Szegedre: 7 ó. 54 p. 5 ó. 10 p. r.
Szegedrol Pestre: 1 ó. 6 éj., 12 ó. d. d.
Pestől Bácsba: 9 ó. r. 9 ó. 25 p. est.
Uj-Szönyrol Bácsba: 2 ó. r. 5 p. d. u.
Bácsból Pestre: 6 ó. 30 p. r. 7 ó. r. est.
„ Győr-Uj-Szönyre: 8 ó. r. 4 ó. 40 p. d. u.